

Кравченко І. С.

доктор економічних наук, професор,

ДВНЗ «Університет банківської справи», м. Київ, Україна;

e-mail: irina.kravchenko999@gmail.com; ORCID ID: 0000-0003-2159-6221

Алексалян А. Г.

аспірант, ДВНЗ «Університет банківської справи», м. Київ, Україна;

e-mail: aleksanian.kiev@gmail.com; ORCID ID: 0000-0002-4784-3393

ФІНАНСОВІ ІНСТРУМЕНТИ РОЗШИРЕННЯ МОЖЛИВОСТЕЙ ЛЮДСЬКОГО РОЗВИТКУ В ІНФОРМАЦІЙНІЙ ЕКОНОМІЦІ

Анотація. Досліджено можливості людського розвитку, процеси системної трансформації соціально-трудової сфери, зміни змісту праці та форм її організації в умовах Четвертої промислової революції. Досліджено питання використання фінансових інструментів для розширення можливостей людського розвитку в умовах поширення інформаційно-комунікаційних технологій за його основними вимірами. У сфері освіти ці можливості нині пов'язані передусім із ширшим застосуванням фандрайзингу в діяльності ВНЗ, поступовим переводом якомога більшої кількості напрямів діяльності ВНЗ в онлайн-середовище, розширенням практики фінансування проектів спільнокоштом і практики використання міжнародних платіжних систем, розвитком співпраці між бізнесом та університетами, максимально швидкою інтеграцією вітчизняних ВНЗ у світовий ринок освітніх послуг. У сфері охорони здоров'я — передусім із подальшим розвитком страхової медицини, використанням системи E-Health, підвищенням якості державних і приватних медичних послуг. В умовах системних змін у соціально-трудовій сфері, упровадження безумовного базового доходу є важливим інструментом фінансування процесів відтворення людського капіталу, забезпечення збалансованого суспільного розвитку для багатьох поколінь громадян прогресивних країн світу.

Ключові слова: людський розвиток, освіта; соціально-трудова сфера, охорона здоров'я, інформаційно-комунікаційні технології, Четверта промислова революція, фінансові інструменти.

Формул: 0; рис.: 0; табл.: 2; бібл.: 21.

Kravchenko I. S.

Doctor of Economics, Professor,

SHEI «Banking University», Kyiv, Ukraine;

e-mail: irina.kravchenko999@gmail.com; ORCID ID: 0000-0003-2159-6221

Aleksanyan A. G.

Ph. D. student, SHEI «Banking University», Kyiv, Ukraine;

e-mail: aleksanian.kiev@gmail.com; ORCID ID: 0000-0002-4784-3393

FINANCIAL INSTRUMENTS OF EXPANSION OF HUMAN DEVELOPMENT OPPORTUNITIES IN INFORMATION ECONOMY

Abstract. Possibilities of human development, processes of system transformation of the social and labor sphere, change of content of labour and forms of its organization in the conditions of the Fourth industrial revolution are investigated. The question of use of financial instruments for expansion of human development opportunities in the conditions of distribution of information and communication technologies in its main measurements is investigated. In education these opportunities are connected first of all with broader application of fundraising in activity of HEIs now, the gradual translation as it is possible bigger quantity of activities of HEIs in online environment, expansion of practice of joint financing of projects and practice of use of the international payment service providers, development of cooperation between business and the universities, the fastest integration of domestic higher education institutions into the world market

of educational services. In health sector – first of all with further development of insurance medicine, introduction of the E-Health system, improvement of quality of the public and private medical services. In the conditions of system changes in the social and labor sphere, introduction of unconditional basic income is the important instrument of financing of processes of reproduction of the human capital, ensuring the balanced social development for many generations of citizens of the progressive countries of the world.

Keywords: human development, education; social and labor sphere, health care, information and communication technologies, the Fourth industrial revolution, financial instruments.

JEL Classification E2, G00

Formulas: 0; fig.: 0; tabl.: 2; bibl.: 21.

Кравченко И. С.

доктор экономических наук, профессор,

ГБУЗ «Университет банковского дела», г. Киев, Украина;

e-mail: irina.kravchenko999@gmail.com; ORCID ID: 0000-0003-2159-6221

Алексамян А. Г.

аспирант,

ГБУЗ «Университет банковского дела», г. Киев, Украина;

e-mail: aleksanian.kiev@gmail.com; ORCID ID: 0000-0002-4784-3393

ФИНАНСОВЫЕ ИНСТРУМЕНТЫ РАСШИРЕНИЯ ВОЗМОЖНОСТЕЙ ЧЕЛОВЕЧЕСКОГО РАЗВИТИЯ В ИНФОРМАЦИОННОЙ ЭКОНОМИКЕ

Аннотация. Исследованы возможности человеческого развития, процессы системной трансформации социально-трудовой сферы, изменения содержания труда и форм его организации в условиях Четвертой промышленной революции. Исследован вопрос использования финансовых инструментов для расширения возможностей человеческого развития в условиях распространения информационно-коммуникационных технологий по его основным измерениям. В сфере образования эти возможности сейчас связаны прежде всего с более широким применением фандрайзинга в деятельности вузов, постепенным переводом как можно большего количества направлений деятельности вузов в онлайн среду, расширением практики софинансирования проектов и практики использования международных платежных систем, развитием сотрудничества между бизнесом и университетами, максимально быстрой интеграцией отечественных вузов в мировой рынок образовательных услуг. В сфере здравоохранения – прежде всего с дальнейшим развитием страховой медицины, внедрением системы E-Health, повышением качества государственных и частных медицинских услуг. В условиях системных изменений в социально-трудовой сфере, внедрение безусловного базового дохода является важным инструментом финансирования процессов воспроизводства человеческого капитала, обеспечения сбалансированного общественного развития для многих поколений граждан прогрессивных стран мира.

Ключевые слова: развитие общества, образование; социально-трудовая сфера, здравоохранение, информационно-коммуникационные технологии, Четвертая промышленная революция, финансовые инструменты.

Формул: 0; рис.: 0, табл.: 2, библи.: 21.

Вступ. Суттєві асиметрії, які притаманні сучасній системі освіти та охорони здоров'я, виклики для соціально-трудової сфери, пов'язані зі стрімким розвитком інформаційно-комунікаційних технологій, автоматизацією та роботизацією праці, зміною парадигми зайнятості в цілому зумовлюють необхідність пошуку нових можливостей фінансування людського розвитку в його найширшому розумінні. Процеси, що нині відбуваються в освітній сфері, багато в чому пов'язані зі зміною традиційної ролі університетів як центрів

знань, поширенням масових онлайн курсів (МООС) та навчання в онлайн середовищі. Високоюмовірно, що світ очікує майбутнє, в якому вже в найближчі 10—20 років відбудеться глобальне об'єднання провідних університетів і забезпечення на цій основі широкого вибору онлайн курсів, як безплатних (базового та середнього рівня), так і платних (високого рівня). Також дуже ймовірно, що Україна не зможе брати участь на високому рівні в процесах розвитку глобальної онлайн освіти, адже нині досить мала частка курсів, а також бакалаврських та магістерських програм у вітчизняних університетах, які викладаються англійською мовою (або мовами Європейського Союзу). Участь вітчизняних ВНЗ у міжнародних проектах, як свідчать світові освітні рейтинги, також невисока.

Процеси перманентного реформування, які відбуваються нині в сфері охорони здоров'я, є водночас складними, різновекторними та мають в багатьох аспектах важкопередбачувані наслідки. Міграційні процеси також нині мають значний вплив на сферу охорони здоров'я і пов'язані з виїздом найкращих спеціалістів за кордон, провокують зниження якості медичних послуг в Україні, поступове руйнування національної системи охорони здоров'я.

Аналіз досліджень та постановка завдання. Процеси реформування освітньої системи та їх різновекторні наслідки привертають увагу багатьох вчених, з них варто відзначити праці Гринькевич О.С. [1], Каленюк І. С. [2], Колота А. М. [3], Яковенко Л. І. [4] та ін. Аналітичні огляди з питань освіти та статистичні дані представлені в міжнародних рейтингах [5-7]. Дослідженням змін в сфері охорони здоров'я займаються Жаліло Л. І. [8], Попченко Т. П. [9], Прокопчук Л. О. [10], Слабкий Г. О. [11] та ін. В царині соціально-трудових досліджень варто виокремити праці Грیشнової О. А. [12-15; 18], Колота А. М. [16; 17], Міщук Г. Ю. [12] які аналізують різні аспекти зміни змісту праці, системної трансформації соціально-трудової сфери в умовах Четвертої промислової революції. Однак, залишається недостатньо дослідженим питання фінансового забезпечення людського розвитку в інформаційній економіці, розширення можливостей людини в умовах поширення інформаційно-комунікаційних технологій.

Тому **метою** цієї роботи є дослідження питань використання сучасних фінансових інструментів для розширення можливостей людського розвитку в умовах поширення інформаційно-комунікаційних технологій за його основними вимірами.

Результати дослідження. Стрімке поширення інформаційно-комунікаційних технологій створює безліч нових можливостей для людського розвитку, про які ще 20—30 років тому не можна було й подумати. Водночас ці процеси зумовлюють суттєві зміни в освіті, поступово модифікуючи освітню систему і сприяючи переходу до онлайн навчання, зумовлюють впровадження сучасних інформаційних технологій в процеси надання медичних послуг і національну систему охорони здоров'я в цілому, прискорюють зміни в сфері праці, ролі працівника в процесі виготовлення продукції та надання послуг, стрімкий розвиток нових професій та безліч інших змін, потужні наслідки яких ми зможемо відчути вже найближчим часом.

Досліджуючи **розвиток системи освіти**, а також місце і роль вітчизняних ВНЗ в цьому процесі, слід передусім звернутися до питань конкурентоспроможності ВНЗ, оцінка якої представлена в багатьох міжнародних дослідженнях та побудованих на їхній основі рейтингах: The QS World University Rankings (Великобританія) [5], The Times Higher Education World University Rankings (Великобританія) [6], Webometrics (Іспанія) [7]. Свідченням низького попиту на освітні послуги вітчизняних ВНЗ на світовому ринку освітніх послуг є низька частка зарубіжних студентів навіть у провідних вітчизняних ВНЗ (табл. 1).

Про низький рівень інтернаціоналізації українських ВНЗ також свідчать дані The QS World University Rankings 2018 [5]. В цьому рейтингу є тільки 6 українських ВНЗ — Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна (посідає 401—410 місце), Київський національний університет імені Тараса Шевченка (411—420), НТУУ «Київський політехнічний університет імені Ігоря Сікорського» (501—550), НТУ «Харківський

політехнічний університет» (701—750), Донецький національний університет імені Василя Стуса» (801—1000) та Сумський державний університет (801—1000).

Таблиця 1.

Українські ВНЗ у The Times Higher Education World University Rankings 2018 р.

Місце	ВНЗ	Чисельність студентів, які нав-чаються повний день	Чисельність студентів на 1 працівника	Частка зарубіжних студентів, %	Частка жінок та чоловіків серед студентів, %
801–1000	Київський національний університет імені Тараса Шевченка	22152	8,7	4,0	62 : 38
1001+	Львівський національний університет імені Івана Франка	18632	11,3	1,0	68 : 32
1001+	Львівський національний політехнічний університет	28691	12,2	1,0	н/д
1001+	НТУУ «Київський політехнічний університет імені Ігоря Сікорського»	21601	8,3	1,0	32 : 68
1001+	Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна	16067	9,8	27,0	53 : 47

Примітка. Складено авторами за даними [6].

В рейтингу Webometrics [7] у 2018 р. серед відомих українських університетів представлений тільки НТУУ «Київський політехнічний університет імені Ігоря Сікорського» (1729 місце в світі); це ймовірно свідчить, що більшість вітчизняних університетів не подавали інформацію для участі в цьому рейтингу, і відповідно ще не усвідомили важливість інтеграції в світовий ринок освітніх послуг.

Високі позиції в міжнародних рейтингах є важливим індикатором конкурентоспроможності ВНЗ. Це сприяє залученню більшої чисельності зарубіжних студентів, тому необхідно якомога активніше поширювати інформацію про ВНЗ, розвивати бренди ВНЗ в Україні та світі. Беручи до уваги не тільки позиції в міжнародних рейтингах, а й загальний стан справ у цій сфері, варто зауважити, що освітня система України переживає в сучасних умовах глибоку кризу, зумовлену як невдалими спробами її реформування, так і відвертим ігноруванням державою і, відповідно, керівництвом ВНЗ права переважної більшості викладачів на продуктивну науково-освітню зайнятість [18, с. 20]. В таких умовах виникають закономірні питання: «В які сфери потрібно залучати додаткові фінансові ресурси вітчизняним ВНЗ? Як раціонально використати вже наявні можливості для розвитку? Як саме треба розвивати матеріально-технічну базу в умовах поширення інформаційних технологій та поступового переходу в онлайн середовище?». Безперечно, залучення інвестицій в розробку онлайн курсів та поступовий перехід до масового навчання на сучасних онлайн платформах є трендами сьогодення, ігнорувати які нині для вітчизняних університетів вкрай небезпечно. Студентська молодь дедалі частіше робить вибір на користь європейських університетів, пов'язуючи своє майбутнє з глобальним, а не локальним ринком праці. Новий світ праці – це світ великих можливостей для людей інтелектуальної праці, і тому час інтеграції до глобального освітнього простору та глобального ринку праці вже давно настав. Зараз важливо використати максимально всі наявні можливості і скерувати обмежені фінансові ресурси ВНЗ на забезпечення гідного місця на ринку глобальних освітніх послуг, підвищення рівня інтернаціоналізації українських ВНЗ.

Тому використання сучасних фінансових інструментів для розширення можливостей людини в умовах поширення інформаційно-комунікаційних технологій в освітній сфері передусім пов'язано з залученням інвестицій для розробки онлайн курсів на сучасних платформах дистанційного навчання, формуванням парадигми глобального ринку освітніх послуг. Залучення коштів на онлайн платформах для освітньої сфери є принципово новим,

адже нині переважно спільнокоштом фінансують розробку та виробництво інноваційної продукції, інвесторами для якого стають громадяни різних країн, споживачі глобального ринку товарів та послуг.

Багато нагальних питань також потребують вирішення і **в сфері охорони здоров'я**. Неупереджений аналіз свідчить, що при одному з найнижчих рівнів офіційної оплати праці в середньому по економіці, медичні працівники мають докладати набагато більше, ніж середньостатистичний студент чи працівник, зусиль як під час навчання, так і працюючи за фахом. Це провокує поширення асиметрій в медичній сфері — хабарництва, надання неофіційно платних медичних послуг в державних закладах охорони здоров'я, розвитку системи приватних медичних закладів, якість послуг яких ніхто не гарантує. Правовий нігілізм значної частини населення також додає певний негативний аспект в цю ситуацію. Тільки іноді в людей виникають закономірні запитання: «Куди йдуть сплачені мною податки?» «Чи забезпечується цільове використання фінансування соціальної сфери з державного бюджету?». Зокрема, вони виникають, коли людина звертається до державних закладів охорони здоров'я. Значне занепокоєння викликає стан медичного обладнання.

Причини низької якості медичних послуг полягають не в кількісному дефіциті медичної інфраструктури (зокрема лікарень, лікарняних ліжок і медичних працівників), а в її якійсній відсталості (немає сучасного оснащення, підходи до лікування та організації праці є застарілими) та у вкрай неефективній моделі загальної організації системи охорони здоров'я, передусім в організації її фінансування та управління нею. Значна зношеність основних фондів, відчутне відставання медичної інфраструктури та вітчизняної клінічної практики від вимог сучасних світових стандартів не дозволяють змістити акценти в бік активного та широкого використання нових, менш інвазивних і водночас більш ефективних медичних технологій, високотехнологічного обладнання та більш складних і динамічних знань та навичок медичних працівників, що мають базуватися на принципах доказової медицини [19].

Приватна медицина також не завжди є альтернативою державній, адже в більшості випадків в більш-менш доступному ціновому сегменті для населення якість приватних медичних послуг може бути досить сумнівною. Все це свідчить про надзвичайну актуальність питань залучення інвестицій для покращення якості надання медичних послуг населенню в державних закладах охорони здоров'я. Важливим кроком у цифровізації та поступовій зміні моделі фінансування національної системи охорони здоров'я нині є використання системи E-Health.

Подальший розвиток страхової медицини та розширення участі окремих домогосподарств у забезпеченні належного рівня фінансування системи закладів охорони здоров'я є важливим трендом сьогодення в медичній сфері, так само як перерозподіл фінансових коштів на користь більш ефективних закладів охорони здоров'я, встановлення чіткого взаємозв'язку в державних закладах охорони здоров'я між обсягами наданих медичних послуг та рівнем оплати праці медичного персоналу.

В соціально-трудої сфері в умовах Четвертої промислової революції відбуваються глобальні зміни, пов'язані із впровадженням інформаційних технологій. Фахівцями Всесвітнього економічного форуму [20; 21], було проведено онлайн опитування компаній та визначені тенденції в сфері праці на 2018—2022 рр., більшість яких безпосередньо пов'язана з поширенням інформаційних технологій. З урахуванням цих тенденцій, нами були визначені напрями залучення інвестицій та фінансові інструменти розширення можливостей людського розвитку в умовах діджиталізації економіки (табл. 2).

Таблиця 2

Фінансові інструменти розширення можливостей людського розвитку та тенденції в сфері праці в умовах діджиталізації

Тенденції в сфері праці	Напрями залучення інвестицій та фінансові інструменти
Драйверами змін, що позитивно впливають на зростання бізнесу, є чотири технологічні досягнення:	Розширення доступу до знань, розвиток мережевої співпраці в її глобальному вимірі, побудова

повсюдний високошвидкісний мобільний Інтернет; штучний інтелект; широке застосування великих аналітичних даних і «хмарні» технології.	мережевих бізнесів і залучення інвестицій для їх розвитку в онлайн середовищі.
Прискорене впровадження технологій: до 2022 р. Згідно з заявленими інвестиційними намірами опитаних компаній, 85% респондентів, швидше за все, розширюють використання аналізу великих даних для користувачів та організацій.	Розвиток інформаційних баз, розширення мережі контактів для краудфандінгу. Зростання обсягу продажів на основі більш якісно таргетованої реклами. Суттєве спрощення процесу взаємодії з банківськими установами при залученні позикових коштів.
Роботизація: значний бізнес-інтерес до впровадження привертають такі технології робототехніки: стаціонарні роботи, роботи для земельних робіт та повністю автоматизовані аеронавігаційні пристрої, в додаток до алгоритмів машинного навчання та штучного інтелекту. Рівень впровадження робіт значно відрізняється між галузями, ці інвестиції планують від 23% до 37% компаній.	Роботизація банківської сфери та широке застосування штучного інтелекту для виконання не тільки рутинних банківських операцій, а й у роботі з великими аналітичними даними забезпечить суттєве зростання швидкості обслуговування як підприємств, так і фізичних осіб, що призведе до збільшення швидкості обробки транзакцій інвесторів.
Зміна географії виробничих, розподільних та цільових ланцюгів: до 2022 р. 59% опитаних компаній очікують, що будуть суттєво змінювати процеси виробництва та розповсюдження товарів	Зміни в процесах виробництва та розповсюдження товарів можуть зумовити виокремлення нових фінансових центрів. Однак, в умовах цифрової економіки досить багато бізнес-процесів може відбуватись без фізичного переміщення ресурсів та працівників.
Зміна типів зайнятості: майже 50% компаній очікують, що автоматизація призведе до деякого скорочення їх штатного персоналу до 2022 р., проте 38% опитаних підприємств розраховують розширити свій персонал за рахунок нових робіт, що підвищують продуктивність, і більше 25% очікують, що автоматизація призведе до створення нових робочих місць.	Пошук нових джерел фінансового забезпечення людського розвитку в умовах Четвертої промислової революції є важливим завданням, на вирішення якого спрямована діяльність урядів багатьох прогресивних країн. Нині проводяться дослідження щодо можливостей впровадження базового безумовного доходу.
Подальша автоматизація: якщо у 2018 р. в середньому 71% від загальної кількості робочих годин виконуються людьми, то до 2022 р. цей середній показник становитиме тільки 58% робочих годин. Розширення частки машин у робочих задачах особливо відзначається у прийнятті рішень, адмініструванні, пошуку інформації.	
Трансформація зайнятості: до 2022 р., кількість нових робочих місць зросте з 16% до 27% (+11%), тоді як частка робочих місць, що зникають зменшиться з 31% до 21% (- 10%). Це свідчить про необхідність розробки адаптаційних стратегій, які необхідно запровадити для полегшення переходу персоналу до нового світу праці.	
Зростання попиту на професії, які передбачають посилене використання технологій: до 2022 р. зростатиме попит на аналітиків даних та вчених, розробників програмного забезпечення та додатків, а також спеціалістів з електронної комерції та соціальних медіа. Також очікується зростання попиту на персонал, який потребує спеціальних навичок: працівників служби підтримки клієнтів, спеціалістів з продажу та маркетингу, навчання та розвитку, спеціалістів з організаційного розвитку, а також менеджерів з питань інновацій. Крім того, зростатиме попит на абсолютно нові професії, пов'язані з розумінням та використанням новітніх технологій: спеціалістів з автоматизації навчання, фахівців з аналізу великих даних, експертів з автоматизації процесів, аналітиків з безпеки інформації – конструкторів взаємодії з машинами, інженерів-робототехніків та спеціалістів з блокчейну.	Орієнтація на формування глобального ринку освітніх послуг в найширшому його розумінні сприятиме розвитку практики залучення інвестицій у ВНЗ від підприємств, фінансування проектів спільнокоштом в світовому вимірі. З розвитком шерингової економіки і поширення її принципів в освітній сфері, розповсюдження знань сприятиме не зростанню конкуренції в окремих сферах, а формуванню більш розумного, освіченого та цивілізованого суспільства.
Швидке застарівання навичок: з урахуванням хвилі	З розвитком онлайн освіти відбудеться суттєве

<p>нових технологій та тенденцій, що руйнують бізнес-моделі та змінюють розподіл праці між працівниками та машинами, трансформують поточні профілі праці. Переважна більшість компаній, очікують, що до 2022 р. потрібні навички, необхідні для виконання більшості робіт, значно зміняться. Очікувана стабільність середньостатистичної навички - частка основних навичок, необхідних для виконання роботи, яка залишиться незмінною - очікується приблизно на рівні 58%, що означає середній зсув на 42% у необхідних навичках персоналу протягом 2018-2022 рр.</p>	<p>розширення можливостей навчання протягом життя. Необхідність постійного оновлення знань може стати потужним стимулом для співпраці між бізнесом та ВНЗ і поширення практики заснування корпоративних університетів, використання послуг зовнішніх консультантів для проведення тренінгів з актуальних питань застосування нових технологій та шляхів адаптації бізнесів до сучасних тенденцій, залучення тимчасових співробітників та фрілансерів для виконання окремих непрофільних для підприємств видів діяльності.</p>
<p>Потреба в постійному підвищенні кваліфікації: до 2022 р. не менше 54% всіх працівників потребуватимуть значного підвищення кваліфікації. З них близько 35%, як очікується, потребуватимуть додаткового навчання на термін до 6 місяців, 9% — від 6 до 12 місяців, а 10% вимагатимуть додаткового навчання, тривалістю більше ніж рік. 41% роботодавців налаштовані на те, щоб проводити навчання для висококваліфікованих працівників, тоді як 33% заявили, що воно буде пріоритетним для працівників, які мають найбільший ризик постраждати від технологічних змін.</p>	
<p>Розробка стратегій усунення розривів у навичках: майже чверть компаній не визначилися або навряд чи перейдуть на перепідготовку існуючих працівників, а дві третини очікують, що працівники адаптуються та набиратимуть навички в процесі зміни робочих завдань. Від половини та двох третин компаній, швидше за все, звернеться до зовнішніх підрядників, тимчасових співробітників та фрілансерів, щоб подолати розбіжності в навичках.</p>	

Примітка. Розроблено авторами з використання інформації щодо тенденцій в сфері праці з [20; 21].

Впровадження цифрових технологій, згідно з результатами онлайн опитування, проведеного «Центром нової економіки та суспільства» Всесвітнього економічного форуму [20; 21], відбувається досить нерівномірно. Найбільш перспективними для впровадження до 2022 р. опитані компанії вважають [21, с. 7]: цифрові технології, орієнтовані на моніторинг поведінки споживачів та Інтернет-торгівлю: аналіз великих даних користувачів та підприємств (85%), ринки з підтримкою додатків та веб-доступом (75%), Інтернет речей (75%), машинне навчання (73%), хмарні обчислення (72%), цифрову торгівлю (59%), доповнену та віртуальну реальність (58%), шифрування (54%) та ін.

В контексті дослідження соціально-трудової сфери в умовах Четвертої промислової революції, слід зазначити, що безумовний базовий дохід нині стає одним з важливих джерел фінансування процесів людського розвитку, для якого вже може бути недостатньо традиційних фінансових ресурсів, які забезпечувала раніше праця. Її зміст, а також функції заробітної плати вже суттєво змінились. Продуктивна зайнятість для всіх, хто може і бажає працювати, звичайно залишається метою для урядів прогресивних країн світу, однак забезпечити її в умовах розвитку інформаційних технологій стає дедалі складніше. Поки що експерименти з запровадження безумовного базового доходу тривають в країнах Європейського союзу, нині певною мірою тестовий період для імплементації цієї концепції як забезпечення фінансування найбільш вразливих верств населення, так і розвитку творчого потенціалу людей, які бажають відійти від формальної зайнятості для виживання, і перейти до роботи, яка приносить задоволення, є покликанням душі. Усвідомлення глибинного сенсу буття є процесом тривалим, складним і таким, що потребує додаткових фінансових ресурсів для переходу від праці заради грошей до праці, яка є творчою за змістом, дозволяє самореалізуватись і при цьому приносить користь суспільству, сприяючи вирішенню соціальних проблем в різних сферах.

Висновки. Таким чином, використання сучасних фінансових інструментів для розширення можливостей людини в умовах поширення інформаційно-комунікаційних технологій в освітній сфері передусім пов'язано з більш широким застосуванням фандрайзингу в діяльності ВНЗ, поступовим переведенням якомога більшої кількості напрямів діяльності ВНЗ в онлайн середовище, розширенням практики фінансування проектів спільнокоштом та практики використання міжнародних цифрових платіжних систем, розвитком співпраці між бізнесом та університетами, максимально швидкою інтеграцією вітчизняних ВНЗ у світовий ринок освітніх послуг.

Перспективними напрямками змін в сфері охорони здоров'я є подальший страхової медицини, розвиток системи E-Health, підвищення якості державних та приватних медичних послуг.

Ми переконані, що поступове впровадження безмовного базового доходу, яке має важливу соціально-економічну функцію як для забезпечення людського розвитку, так і для вирішення багатьох складних соціальних питань, які вже невдовзі можуть постати перед урядами багатьох країн, є важливим інструментом фінансування процесів відтворення людського капіталу, забезпечення збалансованого суспільного розвитку для багатьох поколінь громадян прогресивних країн світу.

Література

1. Гринькевич О. С. Застосування теорії нечітких множин у рейтинговій оцінці конкурентоспроможності ВНЗ / О. С. Гринькевич, О. З. Сорочак // Економічна кібернетика : міжнародний науковий журнал. — 2011. — № 1—3 (67—69). — С. 61—69.
2. Dyakon A. A. Development of higher education in a globalized world / A. A. Dyakon, I. S. Kalenyuk // Demography and social economy. — 2014. — № 1. — С. 24—36.
3. Колот А. М. Вища освіта як чинник формування людського капіталу: сучасний стан, тенденції розвитку / А. М. Колот // Вісник Прикарпатського університету. Економіка. — 2007. — Вип. 4. — С. 12—16.
4. Яковенко Л. І. Економічні основи модернізації вищої освіти в умовах становлення економіки знань : монографія / Л. І. Яковенко, О. В. Пашенко. — Полтава : Скайтек, 2011. — 216 с.
5. The QS World University Rankings 2018 [Electronic resource] // Topuniversities.com. — Available at : <https://www.topuniversities.com/university-rankings/world-university-rankings/2018>.
6. The Times Higher Education World University Rankings 2018 [Electronic resource] // Timeshighereducation.com. — Available at : https://www.timeshighereducation.com/world-university-rankings/2018/world-ranking#!/page/0/length/25/locations/UA/sort_by/rank/sort_order/asc/cols/stats.
7. Ranking web of universities. Ukraine [Electronic resource] // Ranking Web of Universities. — Available at : <http://www.webometrics.info/en/search/Rankings/ukraine>.
8. Жаліло Л. І. Стратегії змін у сфері охорони здоров'я в умовах соціально-економічних реформ в Україні [Електронний ресурс] / Л. І. Жаліло, О. І. Мартинюк. — Режим доступу : <http://academy.gov.ua/ej/ej14/txts/Zhalilo.pdf>.
9. Попченко Т. П. Реформування системи охорони здоров'я в Україні: організаційне, нормативно-правове та фінансово-економічне забезпечення : аналітична доповідь / Т. П. Попченко. — Київ : НСД, 2011. — 41 с.
10. Прокопчук О. Л. Єдина державна політика суспільного здоров'я України: концепція, стратегія, тактика, критерії успішності реалізації [Електронний ресурс] / О. Л. Прокопчук, О. І. Павленко. — Режим доступу : <http://www.mif-ua.com/archive/article/41903>.
11. Слабкий Г. О. Сучасні підходи до фінансування системи охорони здоров'я : [монографія] / Г. О. Слабкий, М. В. Шевченко, О. О. Заглада. — Київ, 2011. — 345 с.
12. Грішнова О. А. Соціальна відповідальність у трудових відносинах: теорія, практика, регулювання ризиків : монографія / О. А. Грішнова, Г. Ю. Міщук, О. О. Олійник. — Рівне : НУВГП, 2014. — 216 с.
13. Грішнова О. А. Інтелектуалізація праці — визначальна ознака постіндустріального суспільства / О. А. Грішнова // Теоретичні і практичні аспекти економіки та інтелектуальної власності : зб. наук. пр. — Маріуполь : Вега-Принт, 2009. — С. 135—139.
14. Грішнова О. Соціальна відповідальність університетів України: порівняльний аналіз та основні напрями розвитку / О. Грішнова, С. Бех // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Економіка. — 2014. — № 5 (158). — С. 11—18.
15. Грішнова О. А. Людський капітал в умовах кризи: оцінка та пошук можливостей збереження / Грішнова О. А., Дмитрук С. М. // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. — 2015. — № 5 (170). — С. 11—16.
16. Колот А. Трансформація інституту зайнятості як складова глобальних змін у соціально-трудої сфері / А. Колот // Україна: аспекти праці. — 2009. — № 8. — С. 3—14.
17. Колот А. М. Асиметрії розвитку соціально-трудої сфери: прояви, причини, передумови подолання // А. М. Колот // Актуальні проблеми економіки. — 2012. — № 6 (132). — С. 205—211.
18. Грішнова О. А. Конкурентоспроможність вищої освіти і конкурентоспроможність працівників: як створюється фіктивний людський капітал? / О. А. Грішнова, О. Г. Брінцева // Ринок праці та зайнятість населення. — 2018. — № 1 (54). — С. 15—22.
19. Розпорядження КМУ від 30 листопада 2016 р. № 1013-р «Про схвалення Концепції реформи фінансування системи охорони здоров'я» [Електронний ресурс] / Кабінет Міністрів України. — Режим доступу : <https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/249626689>.

20. The Future of Jobs Report 2016. Insight Report [Electronic resource] / World Economic Forum. — 2016. — January. — Available at : http://www3.weforum.org/docs/WEF_Future_of_Jobs.pdf.

21. The Future of Jobs Report 2018. Insight Report [Electronic resource] / World Economic Forum. — 2018. — Available at : http://www3.weforum.org/docs/WEF_Future_of_Jobs_2018.pdf.

Стаття рекомендована до друку 15.02.2019

© Кравченко І. С., Алексанян А. Г.

References

1. Hrynkevych, O. S., & Sorochak, O. Z. (2011). Zastosuvannia teorii nechitkykh mnozhyn u reitynhovii otsyntsi konkurentospromozhnosti VNZ [Application of the theory of fuzzysets in the rating assessment of the competitiveness of universities]. *Ekonomichna kibernetika. Mizhnarodnyi naukovyi zhurnal — Economic Cybernetics. International scientific journal*, 1—3 (67—69), 61—69 [in Ukrainian].
2. Dyakon, A. A., & Kalenyuk, I. S. (2014). Development of highe reducation in a globalized world. *Demography and social economy*, 1, 24—36.
3. Kolot, A. M. (2007). Vyshcha osvita yak chynnyk formuvannia liudskoho kapitalu: suchasnyi stan, tendentsii rozvytku [Higher education as a factor in the formation of human capital: the current state, trends of development]. *Visnyk Prykarpatskoho universytetu. Ekonomika — Bulletin of the Precarpathian University. Economy*, 4, 12—16 [in Ukrainian].
4. Yakovenko, L. I., & Pashchenko, O. V. (2011). *Ekonomichni osnovy modernizatsii vyshchoi osvity v umovakh stanovlennia ekonomiky znan [Economic fundamentals of modernization of higher education in conditions of formation of knowledge economy]*. Poltava: Skaitek [in Ukrainian].
5. The QS World University Rankings 2018. (2018). *Topuniversities.com*. Retrieved from <https://www.topuniversities.com/university-rankings/world-university-rankings/2018>.
6. The Times Higher Education World University Rankings 2018. (2018). *Timeshighereducation.com*. Retrieved from: https://www.timeshighereducation.com/world-university-rankings/2018/world-ranking#!/page/0/length/25/locations/UA/sort_by/rank/sort_order/asc/cols/stats.
7. Ranking web of universities. Ukraine. (2018). *Ranking Web of Universities*. Retrieved from: <http://www.webometrics.info/en/search/Rankings/ukraine>.
8. Zhalilo, L. I., & Martyniuk, O. I. (2011). *Stratehii zmin u sferi okhorony zdorovia v umovakh sotsialno-ekonomichnykh reform v Ukraini [Strategies for Healthcare Change in Conditions of Social and Economic Reforms in Ukraine]*. Retrieved from <http://academy.gov.ua/ej/ej14/txts/Zhalilo.pdf> [in Ukrainian].
9. Popchenko, T. P. (2011). *Reformuvannia systemy okhorony zdorovia v Ukraini: orhanizatsiine, normatyvno-pravove ta finansovo-ekonomichne zabezpechennia [Reform of the health care system in Ukraine: organizational, regulatory and financial and economic support]*. Kyiv: NISD [in Ukrainian].
10. Prokopchuk, O. L., & Pavlenko, O. I. (2015). *Yedyna derzhavna polityka suspilnoho zdorovia Ukrainy: kontseptsii, stratehiia, taktika, kryterii uspishnosti realizatsii [The only public policy of public health in Ukraine: the concept, strategy, tactics, criteria for successful implementation]*. Retrieved from <http://www.mif-ua.com/archive/article/41903> [in Ukrainian].
11. Slabkyi, G. O., & Shevchenko, M. V. (2011). *Suchasni pidkhody do finansuvannia systemy okhorony zdorovia [Modern approaches to financing health care]*. Kyiv [in Ukrainian].
12. Hrishnova, O. A., Mishchuk, H. Yu., & Oliinyk, O. O. (2014). *Sotsialna vidpovidalnist u trudovykh vidnosynakh: teoriia, praktyka, rehuliuвання ryzkyv [Social Responsibility in Labor Relations: Theory, Practice, Risk Management]*. Rivne: NUVGP [in Ukrainian].
13. Hrishnova, O. A. (2009). *Intelektualizatsiia pratsi — vyznachalna oznaka postindustrialnoho suspilstva [Theoretical and practical aspects of economics and intellectual property: Collection of scientific works]. Teoretychni i praktychni aspekty ekonomiky ta intelektualnoi vlasnosti — Theoretical and practical aspects of economy and intellectual property*. Mariupol: Veba-Prynt [in Ukrainian].
14. Hrishnova, O., & Bekh, S. (2014). *Sotsialna vidpovidalnist universytetiv Ukrainy: porivnialnyi analiz ta osnovni napriamy rozvytku [Social responsibility of Ukrainian universities: comparative analysis and main directions of development]. Visnyk Kyivskoho natsionalnoho universytetu imeni Tarasa Shevchenka. Ekonomika — Bulletin of the Taras Shevchenko National University of Kyiv. Economics*, 5 (158), 11—18 [in Ukrainian].
15. Hrishnova, O. A., & Dmytruk, S. M. (2015). *Liudskiy kapital v umovakh kryzy: otsinka ta poshuk mozhlyvosti zberezhenia [Human capital in crisis: assessment and search for conservation options]. Visnyk Kyivskoho natsionalnoho universytetu imeni Tarasa Shevchenka. Ekonomika — Bulletin of the Taras Shevchenko National University of Kyiv. Economics*, 5 (170), 11—16 [in Ukrainian].
16. Kolot, A. (2009). *Transformatsiia instytutu zainiatosti yak skladova hlobalnykh zmin u sotsialno-trudovii sferi [Transformation of the Institute of Employment as a component of global change in the social and labor sphere]. Ukraina: aspekty pratsi — Ukraine: aspects of labor*, 8, 3—14 [in Ukrainian].
17. Kolot, A. M. (2012). *Asymetrii rozvytku sotsialno-trudovoi sfery: proiavy, prychny, peredumovy podolannia [Asymmetries in the development of the social and labor sphere: manifestations, causes, preconditions for overcoming]. Aktualni problemy ekonomiky — Actual problems of the economy*, 6 (132), 205—211 [in Ukrainian].
18. Hrishnova, O. A., & Brintseva, O. G. (2018). *Konkurentospromozhnist vyshchoi osvity i konkurentospromozhnist pratsivnykiv: yak stvoriuetsia fiktyvnyi liudskiy kapital? [Higher Education Competitiveness and Employee Competitiveness: How is fictitious human capital created?]. Rynok pratsi ta zainiatist naseleattia — Labor market and employment of the population*, 1 (54), 15—22 [in Ukrainian].
19. Cabinet of Ministers of Ukraine. (2016, November 30). *Rozporiadzhennia «Pro skhvalennia Kontseptsii reformy finansuvannia systemy okhorony zdorovia» [On Approval of the Concept of Health Care Financing Reform]*. Retrieved from <https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/249626689> [in Ukrainian].
20. The Future of Jobs Report 2016. Insight Report. (2016, January). *World Economic Forum*. Retrieved from http://www3.weforum.org/docs/WEF_Future_of_Jobs.pdf.
21. The Future of Jobs Report 2018. Insight Report. (2018). *World Economic Forum*. Retrieved from http://www3.weforum.org/docs/WEF_Future_of_Jobs_2018.pdf.

The article is recommended for printing 15.02.2019

© Kravchenko I. S., Aleksanyan A. G.